

Kolekcja Dworu Artusa do 1945 roku w Gdańsku

ABSTRAKT

Od momentu powstania Dwór Artusa w Gdańsku pełnił różne funkcje. Był siedzibą bractw mieszczańskich, kupieckim domem kompanijnym, miejscem spotkań i integracji towarzyskich elit, których członkowie pochodzili z różnych krajów, a osiedli w Gdańsku. Pełnił również funkcję „salonu miasta”, w którym odbywały się uczyty i zabawy, a także od 1530 roku był salą otwartych rozpraw sądowych. W połowie XVIII wieku stał się siedzibą giełdy zbożowej, która działała tu do roku 1932. Pełnił również funkcje paramuzealne, stając się od początku XX wieku atrakcją turystyczną.

Wraz z coraz to nowszymi funkcjami Dworu Artusa jego kolekcja i wyposażenie wnętrza ulegało stopniowym przemianom. Wystrój Hali pochodził z mecenatu poszczególnych bractw, które dekorowały swoje ławy według własnych koncepcji, ale wpisywały się w ogólny program ideowy wnętrza. Każde bractwo zajmowało ściśle określone miejsce pod ścianą i pomiędzy filarami Wielkiej Hali Dworu.

Sam wystrój wnętrza, a zarazem kolekcja dzieł sztuki powstawały w kilku fazach. Najstarsze znane elementy pojawiły się w Dworze Artusa w ostatnim dwudziestoleciu XV wieku, jak grupa rzeźbiarska: *Św. Jerzy walczący ze smokiem Hansa Brandta*, *Św. Jakub w stroju Pielgrzyma*, a także obrazy nieznanymi artystów: *Oblężenie Malborka* i *Okręt Kościoła*. Większość zachowanego do dziś wyposażenia pochodzi z lat 30. i 40. XVI wieku, później było uzupełniane następnymi fundacjami dzieł do około 1588 roku. Najważniejszymi fundacjami pod względem artystycznym z tego okresu były cykle obrazów Mistrza Georga, Laurentiusa Lauenstaina, Martina Schonincka, Lukasa Ewerta oraz cykl sądowy nierozpoznanego jeszcze warsztatu gdańskiego z Ławy św. Trzech Króli. Tu również należy wyróżnić jedyny w swoim rodzaju wysokiej klasy zabytek ceramiczny, czyli Wielki Piec Georga Stelznera z 1545–1546 roku. Kolejny etap uzupełnień w wystroju to przełom XVI i XVII wieku, to wówczas pojawiły się wielkoformatowe dzieła Antona Möllera i Hansa Vredemana de Vries. Jak wykazały badania konserwatorskie przeprowadzone w latach 30. XX wieku, bractwa dość pragmatycznie w tamtych czasach podchodziły do zniszczonych dzieł sztuki, wymieniając je lub zasłaniając innymi, nowszymi. W XIX wieku, zapewne za sprawą działalności Kunstverein, zwiększyła się świadomość bractw i zniszczone dzieła sztuki zdejmowano i deponowano w miejscowym Stadtmuseum. Zgodnie z dokumentami zebranymi przez monografistę i historyka Paula Simsona stało się tak z dziełem Christiana Wilhelma Cronpusha z 1725 roku pt. *Polowanie Diany*.

Po wojnach napoleońskich, które osłabiły i częściowo zniszczyły Gdańsk, Dwór Artusa również znacząco ucierpiał. Dwa cykle znajdujące się we fryzach Ławy św. Krzysztofa oraz Ławy św. Reinholda zaginęły, podobnie jak rzeźby Adriaena Kaffrycza z alegoriami planet czy figury synów Kazimierza Jagiellończyka. Niektóre obiekty zostały zniszczone przez bomby. Jednak najgorszy los spotkał kolekcję Dworu Artusa w czasie II wojny światowej i zaraz po niej, kiedy to zawirowania z ewakuacją dzieł sztuki, późniejsze poszukiwania w towarzystwie wojsk radzieckich, a następnie podział łupów doprowadziły do jej rozproszenia. Muzealnicy wciąż mają nadzieję, że przyjęta ponad dekadę temu polityka szeroko pojętej edukacji i publikacji zaginionych zbiorów doprowadzi do szczęśliwego zakończenia chociaż dla części poszukiwanych obiektów.

BIOGRAM

Izabela Jastrzemska-Olkowska – absolwentka historii sztuki na Uniwersytecie Gdańskim i studiów podyplomowych muzealnictwa z kursem zabytkoznawstwa na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Podczas studiów zdobyła I nagrodę w konkursie Fondazione Romualdo del Bianco we Florencji w 2001 roku. Od 2003 roku pracownica Muzeum Gdańska, od 2010 – kustoszka w Dziale Sztuki, a od 2015 – kierowniczką Oddziału Dworu Artusa w Muzeum Gdańska. Odznaczona w 2010 roku srebrną odznaką Ministerstwa Kultury i Sztuki za opiekę nad zabytkami. Członkini Oddziałów Pomorskich Stowarzyszenia Historyków Sztuki oraz Stowarzyszenia Muzealników Polskich. Zainteresowania badawcze: ikonografia nowożytna, gdańskie malarstwo przełomu XIX/XX wieku.

